

На основу члана 28. став 7. и члана 36. Закона о банкама („Службени гласник РС“, бр. 107/2005, 91/2010 и 14/2015) и члана 15. став 1. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015, 40/2015 – одлука УС и 44/2018), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У **О УПРАВЉАЊУ КАМАТНИМ РИЗИКОМ У БАНКАРСКОЈ КЊИЗИ**

Г л а в а I **УВОДНЕ ОДРЕДБЕ**

1. Овом одлуком прописују се ближи услови и начин идентификације, мерења и ублажавања каматног ризика у банкарској књизи, као и управљања тим ризиком, те идентификовање, процена и обрачун интерног капиталног захтева по основу изложености банке овом ризику, као и идентификовање, процена и праћење ризика кредитног распона у банкарској књизи.

2. Поједини појмови, у смислу ове одлуке, имају следећа значења:

1) *каматни ризик у банкарској књизи* (енг. *interest rate risk in the banking book*) (у даљем тексту: IRRBB ризик) јесте ризик од могућег настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке по основу позиција из банкарске књиге услед промена каматних стопа, при чему IRRBB ризик обухвата и ризик рочне неусклађености, базни ризик и ризик опција;

2) *ризик рочне неусклађености* (енг. *gap risk*) јесте ризик који произлази из рочне структуре каматно осетљивих инструмената, односно из разлика у периодима промена њихових каматних стопа, а који обухвата промене нивоа каматних стопа које се дешавају конзистентно на криви приноса (паралелни ризик) или различито по периодима (непаралелни ризик);

3) *базни ризик* (енг. *basis risk*) јесте ризик који произлази из примене различитих референтних каматних стопа код каматно осетљивих инструмената са сличном рочношћу или сличним временом до следеће промене каматне стопе, односно из несавршене корелације референтних каматних стопа које се примењују код ових каматно осетљивих инструмената;

4) *ризик опција* (енг. *option risk*) јесте ризик који произлази из опција (уграђених и изричитих), где банка или друга уговорна страна могу изменити ниво и динамику новчаних токова, односно ризик који произлази из каматно осетљивих инструмената код којих ће ималац опције скоро

сигурно извршити опцију ако је то у његовом финансијском интересу (уграђене и изричите аутоматске опције) и ризик који произлази из флексибилности уграђене у каматно осетљиве инструменте или у уговорене услове тих инструмената тако да промене каматних стопа могу утицати на промену понашања друге уговорне стране (бихејвиоралне опције);

5) *ризик кредитног распона у банкарској књизи* (енг. *credit spread risk in the banking book*) (у даљем тексту: CSRBB ризик) јесте ризик који настаје због промене тржишне цене кредитног ризика (тржишни кредитни распон), промене ликвидности тржишта за конкретан инструмент (тржишни распон ликвидности) и потенцијалних других карактеристика инструмента по основу којих настаје кредитни ризик, а који није већ обухваћен другим ризиком (нпр. ризиком изненадног наступања статуса неизмирења обавеза), при чему се ризик кредитног распона у банкарској књизи процењује под претпоставком истог нивоа кредитне способности (истог кредитног рејтинга или исте вероватноће наступања статуса неизмирења обавеза);

6) *каматно осетљиви инструменти* су позиције активе и обавеза и ванбилансне ставке из банкарске књиге које су осетљиве на промене каматних стопа (искључујући активу која представља одбитну ставку од основног акцијског капитала, изузев одбитних ставки које се примењују у случају прекораченог степена кредитне задужености, прекорачене уговорене рочности, прекораченог процента учешћа кредита у динарима индексираних девизном клаузулом и кредита у страниј валути у укупним кредитима одобреним дужницима из нефинансијског и недржавног сектора), при чему каматно осетљиви инструменти обухватају и финансијске деривате у виду уговора о каматној стопи у смислу одлуке којом се уређује адекватност капитала банке, остале финансијске деривате чија је вредност осетљива на промену каматне стопе, као и позиције из књиге трговања за које су испуњени услови за изузимање од обрачуна капиталног захтева за ценовни ризик прописани том одлуком (због учешћа вредности позиција из књиге трговања у вредности укупних послова банке), осим ако каматни ризик за ове позиције није обухваћен другим ризиком;

7) *инструменти осетљиви на промену кредитног распона* јесу позиције активе и обавеза и ванбилансне ставке из банкарске књиге које су осетљиве на промене кредитног распона (искључујући активу која представља одбитну ставку од основног акцијског капитала);

8) *мере нето прихода по основу камата* јесу мере промене очекиване будуће профитабилности у одређеном периоду које настају услед промене каматних стопа (у случају IRRBB ризика) или услед промене кредитног распона (у случају CSRBB ризика), а које обухватају приходе од камата и расходе камата;

9) *мере економске вредности* јесу мере промене нето садашње

вредности каматно осетљивих инструмената током преосталог периода њиховог трајања услед промене каматних стопа (у случају IRRBB ризика), односно промене нето садашње вредности инструмената осетљивих на промену кредитног распона током преосталог периода њиховог трајања услед промене кредитног распона (у случају CSRBB ризика);

10) *мере економске вредности капитала* посебан су облик мера економске вредности у ком је капитал искључен из новчаних токова;

11) *мере IRRBB ризика* су мере економске вредности и мере нето прихода по основу камата, примењене у контексту осетљивости на промене каматних стопа;

12) *мере CSRBB ризика* су мере економске вредности и мере нето прихода по основу камата, примењене у контексту осетљивости на промене тржишних кредитних распона, односно тржишних распона ликвидности;

13) *биланс стања с претпоставком амортизације* (енг. *run-off balance sheet*) јесте биланс стања, укључујући и ванбилансне ставке, у којем се постојеће позиције из банкарске књиге амортизују (истичу) и не замењују се новим позицијама;

14) *динамички биланс стања* (енг. *dynamic balance sheet*) јесте биланс стања, укључујући и ванбилансне ставке, у који су укључена будућа пословна очекивања која су прилагођена одговарајућем сценарију;

15) *статички биланс стања* (енг. *constant balance sheet*) јесте биланс стања, укључујући и ванбилансне ставке, у којем се укупан износ и структура биланса стања одржавају заменом новчаних токова који доспевају или којима се мења каматна стопа – новим новчаним токовима упоредивих карактеристика у погледу износа, марже и периода до доспећа или до поновног одређивања каматне стопе;

16) *физичко лице* је физичко лице, укључујући пољопривредника и предузетника, односно мало или средње предузеће које испуњава услове за разврставање у класу изложености према физичким лицима у складу са одлуком којом се уређује адекватност капитала банке, под условом да укупан износ депозита код банке, на нивоу групе којој припада то предузеће, не прелази 120.000.000 динара;

17) *велики клијент* је лице које није физичко лице из одредбе под 16) овог става;

18) *лице у финансијском сектору* јесте банка, инвестиционо друштво, друштво за секјуритизацију, отворени инвестициони фонд, затворени инвестициони фонд, друштво за осигурање, друштво за реосигурање, финансијски холдинг, мешовити финансијски холдинг и друго правно лице које се претежно бави финансијском делатношћу у земљи или иностранству;

19) *значајна валута* је валута у којој укупан износ активе из банкарске књиге (искључујући износ који се односи на некретнине,

постројења и опрему, као и на инвестиционе некретнине) или обавеза из банкарске књиге у тој валути чини:

- 5% или више од 5% укупног износа активе или обавеза банке које се воде у банкарској књизи или
- мање од 5% укупног износа активе или обавеза из банкарске књиге ако збир активе или обавеза у свим валутама из алинеје прве ове одредбе износи мање од 90% укупне активе или обавеза банке које се воде у банкарској књизи.

Значајном валутом сматра се свака валута из става 1. одредба под 19), алинеја друга, ове тачке, све док збир износа активе или збир износа обавеза у свим значајним валутама не достигне најмање 90% износа укупне активе или укупних обавеза банке које се воде у банкарској књизи.

Банка може сматрати значајном и другу валуту која не испуњава услове из става 1. одредба под 19) ове тачке.

Позиције у динарима индексирани девизном клаузулом се за потребе примене става 1. одредба под 19) ове тачке третирају као позиције у валути индексације.

Г л а в а II УПРАВЉАЊЕ IRRBB РИЗИКОМ

3. Банка је дужна да идентификује све облике и изворе IRRBB ризика, да обезбеди њихово праћење, мерење и контролу, да управља ризицима који произлазе из изложености банке IRRBB ризику, а који утичу на нето приходе по основу камата банке и нето садашњу вредност каматно осетљивих инструмената банке током преосталог периода њиховог трајања, као и да, према потреби, ублажава ове ризике.

4. Банка је дужна да успостави свеобухватан и поуздан систем управљања IRRBB ризиком који одговара природи, обиму и сложености пословања банке, као и њеном пословном моделу и ризичном профилу.

Систем управљања IRRBB ризиком се, у смислу става 1. ове тачке, сматра свеобухватним и поузданим ако је банка:

1) усвојила и доследно примењује одговарајуће стратегије, политике и процедуре за управљање IRRBB ризиком, односно за идентификовање, мерење и ублажавање овог ризика, као и за извештавање о том ризику (при чему стратегија за управљање IRRBB ризиком може бити саставни део опште стратегије за управљање ризицима у банци);

2) успоставила одговарајућу унутрашњу организацију, односно организациону структуру с јасно утврђеном поделом послова и дужности запослених којом се спречава сукоб интереса и обезбеђује функционална и организациона одвојеност послова идентификовања, мерења, праћења и управљања IRRBB ризиком од послова преузимања овог ризика;

3) успоставила и примењује систем лимита којим се одржава одговарајући ниво изложености IRRBB ризику у складу са утврђеном склоношћу и толеранцијом банке према овом ризику;

4) успоставила одговарајући информациони систем;

5) успоставила свеобухватан и поуздан систем извештавања о овом ризику;

6) успоставила адекватан систем унутрашњих контрола над процесом управљања IRRBB ризиком.

5. Банка, односно банкарски холдинг обезбеђује успостављање система и процеса управљања IRRBB ризиком на нивоу банкарске групе сходном применом одредаба ове одлуке и у складу са одлуком којом се уређује контрола банкарске групе на консолидованој основи.

1. Склоност и толеранција према IRRBB ризику

6. Банка је дужна да стратегијом за управљање ризицима дефинише склоност ка преузимању IRRBB ризика, која одражава ниво овог ризика који банка намерава да преузме ради остваривања својих стратегија и политика, као и да утврди толеранцију према IRRBB ризику као највиши прихватљиви ниво овог ризика, при чему је дужна да нарочито узме у обзир утицај промене каматних стопа на њене нето приходе по основу камата и на економску вредност њеног капитала.

2. Систем лимита изложености IRRBB ризику

7. Банка је дужна да успостави и примењује систем лимита којим се ограничава изложеност IRRBB ризику у складу са утврђеном склоношћу и толеранцијом банке према овом ризику и примењеним приступом за мерење тог ризика, а нарочито треба да обезбеди:

1) лимите који одговарају природи, обиму и сложености пословања банке, адекватности капитала банке, као и њеној способности да мери ризике којима је изложена или може бити изложена и да управља тим ризицима;

2) лимите на нивоу банкарске групе над којом Народна банка Србије врши контролу на консолидованој основи, којима се јасно одређује прихватљив ниво IRRBB ризика који се примењује на консолидованој

основи, а ако је применљиво – и на нивоу појединачних чланова банкарске групе;

3) систем извештавања који омогућава да се информације о прекорачењу лимита и разлозима тог прекорачења без одлагања доставе одговарајућем нивоу руководства у банци, при чему у случају прекорачења утврђене толеранције према IRRBB ризику – одговарајући ниво руководства обавезно подразумева и органе управљања банком.

Банка може, у зависности од природе њених активности и пословног модела, да утврди и подлимите за појединачне пословне јединице, портфолија, врсте инструмената, конкретне инструменте или за материјално значајне облике IRRBB ризика, као што су ризик рочне неусклађености, базни ризик и ризик опција.

3. Политике и процедуре за управљање IRRBB ризику

8. Банка је дужна да, полазећи од стратегије за управљање IRRBB ризику, усвоји и примењује свеобухватне политике које нарочито садрже:

1) јасно и детаљно утврђена овлашћења и одговорности органа управљања банком, одбора за управљање активом и пасивом, других одбора банке и организационих јединица у чијем је делокругу управљање IRRBB ризику, односно запослених задужених за управљање овим ризику;

2) успостављање јасне границе између банкарске књиге и књиге трговања;

3) методе и технике за мерење и процену IRRBB ризика, укључујући начин утврђивања интерног капиталног захтева за IRRBB ризик;

4) динамику ажурирања претпоставки за мерење и процену IRRBB ризика;

5) мере за ублажавање IRRBB ризика и правила за примену тих мера (дозвољене стратегије заштите од ризика и инструменти заштите од ризика);

6) начин успостављања система лимита IRRBB ризика, као и начин одлучивања и поступање код прекорачења успостављених лимита;

7) оквир и учесталост стрес тестирања IRRBB ризика, као и поступање у случајевима неповољних резултата стрес тестова;

8) учесталост и начин извештавања о IRRBB ризику;

9) принципе функционисања система унутрашњих контрола над процесом управљања IRRBB ризику.

9. Банка је дужна да, на основу стратегије и политика за управљање IRRBB ризиком, усвоји и примењује процедуре за идентификовање, мерење, односно процену овог ризика, као и за управљање тим ризиком, а које нарочито садрже:

- 1) позиције активе и обавеза и ванбилансне ставке које банка сматра каматно осетљивим инструментима;
- 2) претпоставке за претварање каматно осетљивих инструмената у новчане токове и друге претпоставке које банка користи за мерење изложености IRRBB ризику;
- 3) периоде у које се распоређују новчани токови по основу каматно осетљивих инструмената;
- 4) критеријуме за процену материјалне значајности производа са уграђеним опцијама;
- 5) интензитет и облик различитих каматних шокова који се примењују за мерење изложености IRRBB ризику;
- 6) дефиницију и начин утврђивања марже, као и третман марже при обрачуна мера IRRBB ризика;
- 7) поступак обрачуна мера IRRBB ризика.

10. Банка је дужна да политике и процедуре из тач. 8. и 9. ове одлуке преиспитује најмање једном годишње и да их, по потреби, мења.

11. Унутрашња ревизија дужна је да проверу адекватности процедура за идентификовање, мерење и праћење IRRBB ризика, као и проверу адекватности управљања овим ризиком, спроводи редовно, а најмање једном у три године.

4. Информациони систем и квалитет података

12. Банка је дужна да успостави информациони систем који ће обезбедити благовремене и тачне податке потребне за идентификовање и мерење IRRBB ризика, за управљање тим ризиком, као и за извештавање о овом ризику.

Банка је дужна да обезбеди да информациони систем из става 1. ове тачке:

- 1) садржи податке о датуму (или датумима) следеће промене каматне стопе одређеног инструмента, врсти каматне стопе и референтној каматној стопи, као и о опцијама – ако постоје;
- 2) пружа довољну флексибилност за укључивање разумног броја сценарија шокова каматних стопа за континуирано управљање IRRBB ризиком, као и за стрес тестирање;

3) омогућава одговарајуће мерење и праћење доприноса појединачних трансакција које значајно утичу на укупан ниво IRRBB ризика;

4) обезбеђује обрачун мера IRRBB ризика у оквиру континуираног управљања овим ризиком и у оквиру стрес тестирања, укључујући и обрачун ових мера на основу шокова и сценарија каматних стопа које прописује Народна банка Србије;

5) пружа довољну флексибилност за укључивање ограничења које прописује Народна банка Србије, као и интерно дефинисаних ограничења у вези с претпоставкама које банка користи у процесу мерења изложености IRRBB ризику;

6) пружа довољну флексибилност при увођењу нових производа.

13. Банка је дужна да обезбеди да се обрачун мера IRRBB ризика заснива на поузданим тржишним и интерним подацима, као и да те податке благовремено ажурира.

14. Банка је дужна да обезбеди да критеријуми за распоређивање новчаних токова по дефинисаним периодима буду конзистентни, како би се омогућило поређење мера IRRBB ризика у различитим периодима.

15. Банка је дужна да успостави одговарајући систем унутрашњих контрола информационог система који:

1) обезбеђује квалитет и поузданост улазних података који се користе за мерење изложености IRRBB ризику;

2) своди вероватноћу грешке у процесу обраде података на најмањи могући ниво;

3) омогућава рану идентификацију грешака у обради података и обезбеђује њихово брзо отклањање.

5. Систем извештавања о IRRBB ризику

16. Банка је дужна да успостави систем извештавања о IRRBB ризику који ће органима управљања банком, одбору за управљање активом и пасивом, као и другим одборима банке у чијем је делокругу управљање IRRBB ризиком, односно запосленима задуженим за управљање овим ризиком – обезбедити благовремене, тачне и довољно детаљне информације које су неопходне за доношење пословних одлука и ефикасно управљање IRRBB ризиком.

17. Извештаји о изложености банке IRRBB ризику достављају се органима управљања банком најмање једном у три месеца и нарочито садрже:

1) информације о изложености банке IRRBB ризику, укључујући информације о изложености ризику рочне неусклађености, базном ризику и ризику опција, уз навођење каматно осетљивих инструмената који највише утичу на ниво изложености IRRBB ризику;

2) појашњење значајних промена нивоа изложености банке IRRBB ризику;

3) информације о усклађености ризичног профила банке са утврђеном склоношћу и толеранцијом према IRRBB ризику, као и с другим лимитима изложености овом ризику;

4) резултате стрес тестирања из тач. 46. и 47. ове одлуке (ако је то тестирање извршено у току периода на који се извештаји односе), као и резултате супервизорског теста нетипичних вредности из тачке 53. те одлуке;

5) информације о ефектима промена каматних стопа на тржишну вредност инструмената вреднованих по фер вредности;

6) резултате ревизије модела за мерење изложености IRRBB ризику (ако је та ревизија извршена у току периода на који се извештаји односе), укључујући поређење претходних процена изложености IRRBB ризику и остварених резултата, ради утврђивања могућих недостатака модела;

7) закључке преиспитивања стратегије, политике и процедура за идентификовање, мерење и управљање IRRBB ризиком, укључујући закључке спољне и унутрашње ревизије о адекватности система управљања IRRBB ризиком (ако су та преиспитивања и ревизија вршени у току периода на који се извештаји односе).

Г л а в а III МЕРЕЊЕ ИЗЛОЖЕНОСТИ IRRBB РИЗИКУ

18. Банка је дужна да успостави поуздан систем мерења изложености IRRBB ризику који ће обухватити све облике и изворе овог ризика којима је банка изложена или може бити изложена.

19. Банка је дужна да при мерењу изложености IRRBB ризику примењује стандардизовани приступ на начин прописан Главом IV ове одлуке.

20. Изузетно од тачке 19. ове одлуке, банка може за мерење изложености IRRBB ризику да примењује поједностављени стандардизовани приступ на начин прописан Главом IV ове одлуке, ако је за то добила сагласност Народне банке Србије.

Народна банка Србије може дати банци претходну сагласност из става 1. ове тачке под условом да се мерење изложености банке IRRBB ризику применом поједностављеног стандардизованог приступа може сматрати одговарајућим узимајући у обзир величину банке, као и природу, обим и сложеност њених пословних активности, односно њен ризични профил.

При подношењу захтева за добијање сагласности из става 1. ове тачке, банка је дужна да Народној банци Србије достави одговарајуће податке и документацију којима доказује испуњеност услова из става 2. те тачке, а Народна банка Србије може од банке да захтева и друге податке и документацију које сматра потребним за оцену испуњености тих услова.

О захтеву за добијање претходне сагласности за примену поједностављеног стандардизованог приступа из става 3. ове тачке, Народна банка Србије одлучује у року од 60 дана од дана пријема уредног захтева.

Народна банка Србије може укинути сагласност за примену поједностављеног стандардизованог приступа ако утврди да банка не испуњава услове из става 2. ове тачке.

Народна банка Србије може наложити банци да примењује поједностављени стандардизовани приступ ако утврди да банка не примењује адекватно стандардизовани приступ.

21. Независно од примене стандардизованог приступа, односно поједностављеног стандардизованог приступа, банка може да примењује и интерне моделе за мерење изложености IRRBB ризику (у даљем тексту: интерни приступ).

22. Банка је дужна да поступак мерења изложености IRRBB ризику документује тако да се јасно могу утврдити сви елементи спроведеног мерења, а нарочито је дужна да располаже:

1) аналитичким подацима (на нивоу партије потраживања, односно партије обавеза) у вези с распоређивањем новчаних токова по основу каматно осетљивих инструмената;

2) документацијом о поступку утврђивања претпоставки за распоређивања новчаних токова по основу каматно осетљивих инструмената;

3) документацијом о извршеном обрачунау промене економске вредности капитала и нето прихода по основу камата у складу са супервизорским тестом нетипичних вредности из тачке 53. ове одлуке;

4) документацијом о извршеном обрачунау мера IRRBB ризика у складу са интерним приступом банке;

5) документацијом у вези са извршеним стрес тестирањем IRRBB ризика.

23. Банка је дужна да, за потребе извештавања Народне банке Србије у складу са одлуком којом се уређује извештавање банака, примењује стандардизовани приступ, односно поједностављени стандардизовани приступ на начин прописан Главом IV ове одлуке.

1. Методе за мерење изложености IRRBB ризику

24. За мерење изложености IRRBB ризику банка је дужна да користи најмање једну меру нето прихода по основу камата и најмање једну меру економске вредности.

25. Банка је дужна да супервизорски тест нетипичних вредности из тачке 53. ове одлуке укључи у систем управљања IRRBB ризиком и да овај тест користи као једну од мера изложености IRRBB ризику.

26. Банка је дужна да управља различитим облицима IRRBB ризика, а нарочито ризиком рочне неусклађености, базним ризиком и ризиком опција.

27. При мерењу изложености IRRBB ризику банка је дужна да обухвати све каматно осетљиве инструменте и да утврди претпоставке за њихово претварање у новчане токове.

Новчане токове по основу каматно осетљивих инструмената који се сматрају проблематичним кредитима у смислу одлуке којом се уређује класификација билансне активе и ванбилансних ставки банке – банка укључује у износу умањеном за износ припадајуће исправке вредности и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама. Распоређивање новчаних токова по основу наведених инструмената банка врши у износу и у складу с динамиком отплате које очекује.

Изузетно од става 2. ове тачке, ако је, према подацима из извештаја о структури проблематичних кредита банке прописаних одлуком којом се уређује извештавање банака, учешће проблематичних кредита у укупним кредитима мање од 2% – банка може да искључи новчане токове по основу ових кредита из обрачуна мера IRRBB ризика.

28. При мерењу изложености IRRBB ризику банка је дужна да узме у обзир и ризике који утичу на нето приходе по основу камата услед рачуноводственог третмана инструмената, при чему овај утицај није ограничен само на приходе од камата и расходе камата, већ банка треба одвојено да размотри и ефекте промена каматних стопа на тржишну вредност инструмената вреднованих по фер вредности, који се, у зависности од рачуноводственог третмана, одражавају у билансу успеха или директно на капитал (кроз остали резултат).

2. Управљање моделима за мерење изложености IRRBB ризику

29. За мерење изложености IRRBB ризику применом интерног приступа банка може да користи моделе који се заснивају на подацима релевантним за пословање банке.

30. Банка је дужна да унутрашњим актима које је усвојио надлежни орган управљања банком дефинише процес валидације модела за мерење изложености IRRBB ризику, као и процес оцене ризика тих модела, при чему се тим актима нарочито уређују:

1) организационе јединице задужене за развој, валидацију, документовање, имплементацију и употребу модела;

2) овлашћења и одговорности за спровођење иницијалне и редовне валидације модела, као и динамика и поступак спровођења тих валидација, оцена резултата валидације, поступак одобрења и контроле верзија модела, те изузеци, измене и повлачење модела.

31. Процес валидације модела за мерење изложености IRRBB ризику треба нарочито да обухвати:

1) оцењивање концептуалне и методолошке поузданости, укључујући оцењивање развојне документације и пратећих анализа;

2) континуирано праћење модела, укључујући проверу процеса и поређење резултата с референтним вредностима;

3) анализу резултата, укључујући тестирање кључних интерних параметара (стабилност депозита, стопе превремене отплате кредита и превременог повлачења депозита, вредновање инструмената и сл.) – на основу историјских података (*back* тестирање);

4) детаљну процену стручних мишљења и закључака који су коришћени у поступку развоја и примене модела;

5) валидацију претпоставки диверсификације, односно оцену да ли су интерни параметри утврђени по значајним сегментима у складу с пословним моделом банке.

32. Банка је дужна да обезбеди да се поступак валидације и контроле модела за мерење изложености IRRBB ризику спроводи независно од поступка њиховог развоја.

33. Пре почетка примене модела за мерење изложености IRRBB ризику, банка је дужна да спроведе независну контролу и валидацију процеса утврђивања улазних података, претпоставки, методологија моделирања и резултата модела. Резултате поступка контроле и валидације модела, као и препоруке у вези с применом модела, мора одобрити надлежни орган управљања банком.

34. Банка је дужна да обезбеди редовну контролу, потврду процеса и валидацију модела за мерење изложености IRRBB ризику и након почетка његове примене, према динамици утврђеној унутрашњим актима банке, а у складу с нивоом ризика модела.

Банка је дужна да утврди квантитативне и квалитативне критеријуме који обавезују лица задужена за валидацију модела да у поступку редовне контроле модела благовремено обавесте надлежни орган управљања банком, како би се предузеле одговарајуће корективне мере и утврдила ограничења у погледу примене модела.

3. Претпоставке мерења изложености IRRBB ризику

35. Банка је дужна да у потпуности разуме и документује све претпоставке које користи при мерењу изложености IRRBB ризику, а које треба да буду у складу с пословном политиком и стратегијом банке.

Банка је дужна да проверу и усклађивање претпоставки из става 1. ове тачке врши најмање једном годишње, а по потреби и чешће, нарочито у периодима изненадних промена тржишних услова.

36. Банка је дужна да при мерењу изложености IRRBB ризику, у сценаријима шокова каматних стопа за континуирано управљање IRRBB ризиком и у сценаријима стреса каматних стопа, узме у обзир најмање следеће претпоставке које утичу на ниво и динамику новчаних токова:

- 1) претпоставке о извршавању аутоматских опција код каматно осетљивих инструмената од стране банке или друге уговорне стране;
- 2) претпоставке о извршавању бихејвиоралних опција код каматно осетљивих инструмената од стране друге уговорне стране (третман орочених депозита код којих постоји ризик превременог повлачења, третман кредита код којих постоји ризик превремене отплате,

третман депозита без уговореног рока доспећа, као и третман других каматно осетљивих инструмената без утврђеног датума поновног одређивања каматне стопе) (у даљем тексту: бихејвиоралне претпоставке).

Банка је дужна да претпоставке из става 1. ове тачке утврди по значајним сегментима, у складу са својим пословним моделом и ризичним профилем у делу IRRBB ризика.

При утврђивању бихејвиоралних претпоставки, банка може узети у обзир материјалну значајност позиција на које се те претпоставке односе, при чему приликом примене стандардизованог приступа, односно поједностављеног стандардизованог приступа, банка узима у обзир прописане критеријуме за утврђивање материјалне значајности.

4. Бихејвиоралне претпоставке за уговоре са уграђеном опцијом за клијента

37. Банка је дужна да при процени бихејвиоралних претпоставки за уговоре са уграђеном опцијом за клијента нарочито узме у обзир:

- 1) утицај различитих сценарија промена каматних стопа на стопе превремених отплата кредита и на стопе превремених повлачења депозита;
- 2) еластичност прилагођавања каматних стопа производа банке на промене тржишних каматних стопа;
- 3) преласке између различитих врста производа банке као последица промене њихових карактеристика и услова.

38. Банка је дужна да у оквиру система управљања IRRBB ризиком, у складу са својим политикама и процедурама, успостави адекватан процес утврђивања кључних бихејвиоралних претпоставки за третман билансних позиција и ванбилансних ставки које имају уграђене опције, при чему је нарочито дужна да:

- 1) утврди све материјално значајне производе који имају уграђене опције, а које могу утицати на очекивани новчани ток по основу камате или на датум поновног одређивања каматне стопе;
- 2) успостави адекватне мере за управљање уграђеним опцијама и за ублажавање ризика опција (нпр. коришћењем деривата);
- 3) обезбеди да модели за утврђивање бихејвиоралних претпоставки буду засновани на релевантним историјским подацима;
- 4) на основу резултата *back* тестирања докаже да су модели за утврђивање бихејвиоралних претпоставки адекватни.

5. Бихејвиоралне претпоставке за уговоре о депозитима без уговореног рока доспећа

39. Банка је дужна да при процени бихејвиоралних претпоставки за уговоре о депозитима без уговореног рока доспећа:

1) утврди износ основних депозита под којима се подразумевају депозити који се сматрају стабилним и за које је мало вероватно да ће бити предмет поновног одређивања каматне стопе, чак и у случају значајних промена каматних стопа на тржишту;

2) обезбеди да претпоставке које се користе у моделима за утврђивање основних депозита одражавају карактеристике депонената (физичка лица/велики клијенти) и карактеристике рачуна депозита (трансакциони/остали депозити без уговореног рока доспећа), узимајући у обзир следеће:

– трансакциони депозити физичких лица су депозити тих лица без уговореног рока доспећа који се држе на рачунима преко којих се обављају редовне трансакције (нпр. редовна уплата зарада) или депозити физичких лица без уговореног рока доспећа који су некаматносни и у окружењу високих каматних стопа (укључују некаматносне и остале депозите физичких лица код којих камата није значајна за одлуку клијента да држи средства на рачуну),

– остали депозити физичких лица без уговореног рока доспећа су депозити тих лица који се не сматрају трансакционим депозитима из алинеје прве ове одредбе, при чему остали депозити физичких лица укључују депозите ових лица код којих камата јесте значајна за одлуку клијента да држи средства на рачуну,

– депозити великих клијената укључују депозите правних лица и других лица која се сматрају великим клијентима у смислу ове одлуке, искључујући депозите лица у финансијском сектору и остале потпуно ценовно осетљиве депозите;

3) узме у обзир ограничења код поновног одређивања каматне стопе депозита физичких лица у условима ниских каматних стопа и ефекте које таква ограничења могу имати на стабилност депозита у различитим сценаријима промене каматних стопа;

4) користи квантитативне методе за потребе утврђивања датума поновног одређивања каматне стопе и расподеле новчаних токова депозита без уговореног рока доспећа, а које су по потреби допуњене стручним мишљењем различитих организационих јединица банке.

Изузетно од става 1. одредба под 2), алинеја трећа, ове тачке – у оквиру интерног приступа банка може депозите лица у финансијском сектору да користи у моделима за утврђивање основних депозита великих

клијената само ако се ради о депозитима који се сматрају оперативним депозитима у складу са одлуком којом се уређује управљање ризиком ликвидности банке.

40. Просечан пондерисани рок до поновног одређивања каматне стопе за депозите без уговореног рока доспећа не може бити дужи од пет година, при чему се ограничење примењује на укупан износ тих депозита (основни и преостали износ депозита) у свакој значајној валути, као и у осталим валутама заједно.

6. Сценарији шокова каматних стопа за континуирано управљање IRRBB ризиком

41. Банка је дужна да редовно, а најмање једном у три месеца, односно чешће у условима повећане волатилности каматних стопа или повећаног нивоа IRRBB ризика – мери своју изложеност IRRBB ризику кроз промене мере економске вредности и мере нето прихода по основу камата у различитим сценаријима шокова каматних стопа, при чему потенцијални шокови подразумевају промене у нивоу и облику безризичне криве приноса и промене у односима између различитих референтних каматних стопа (базни ризик).

42. Банка је дужна да у оквиру стандардизованог приступа, односно поједностављеног стандардизованог приступа, мери изложеност IRRBB ризику појединачно у свакој значајној валути, као и за све остале валуте заједно.

43. Банка је дужна да у оквиру стандардизованог приступа, односно поједностављеног стандардизованог приступа, узме у обзир следеће сценарије шокова каматних стопа:

1) шест сценарија за обрачун утицаја на економску вредност капитала банке:

- паралелни шок раста, уз повећање каматних стопа безризичне криве приноса за све рочности једнаким интензитетом;
- паралелни шок пада, уз смањење каматних стопа безризичне криве приноса за све рочности једнаким интензитетом;
- шок нагиба (енг. *steepener shock*), уз смањење каматних стопа безризичне криве приноса за краће рочности и уз повећање каматних стопа безризичне криве приноса за дуге рочности;
- шок поравнања (енг. *flattener shock*), уз повећање каматних стопа безризичне криве приноса за краће рочности и уз смањење каматних стопа безризичне криве приноса за дуге рочности;
- шок раста краткорочних каматних стопа, уз веће повећање

каматних стопа безризичне криве приноса за краће рочности с циљем постизања конвергенције тог дела криве ка делу криве с каматним стопама за дуже рочности;

– шок пада краткорочних каматних стопа, уз веће смањење каматних стопа безризичне криве приноса за краће рочности с циљем постизања конвергенције тог дела криве ка делу криве с каматним стопама за дуже рочности;

2) два сценарија за обрачун утицаја на нето приход по основу камата:

– паралелни шок раста, уз повећање каматних стопа безризичне криве приноса за све рочности једнаким интензитетом;

– паралелни шок пада, уз смањење каматних стопа безризичне криве приноса за све рочности једнаким интензитетом.

Поред сценарија шокова каматних стопа из става 1. ове тачке, Народна банка Србије може од банке да захтева примену додатних сценарија шокова каматних стопа.

44. Ако банка примењује интерни приступ, при избору сценарија шокова каматних стопа за континуирано управљање IRRBB ризиком, дужна је да обезбеди да:

1) интерно развијени сценарији буду сразмерни природи, обиму и сложености пословања банке, односно њеном ризичном профилу, узимајући у обзир изненадне и поступне паралелне и непаралелне помаке и промене у кривама приноса;

2) сценарији буду утемељени на историјским кретањима и понашању каматних стопа, као и на симулацијама будућих каматних стопа;

3) сценарији одражавају промене у односима између кључних тржишних каматних стопа, како би био обухваћен базни ризик.

45. Банка је дужна да резултате примене сценарија шокова каматних стопа користи при доношењу пословних одлука, као и одлука у вези са управљањем ризицима, а ове резултате банка треба да узме у обзир и при дефинисању и преиспитивању политика за управљање IRRBB ризиком и лимита изложености овом ризику.

7. Тестирање отпорности на стрес

46. Банка је дужна да при спровођењу стрес тестирања IRRBB ризика користи ригорозније претпоставке у односу на претпоставке које користи у сценаријима шокова каматних стопа за континуирано управљање IRRBB ризиком, како би измерила утицај неповољних тржишних кретања на промену економске вредности капитала и нето прихода по основу камата.

При спровођењу стрес тестирања IRRBB ризика, банка је дужна да узме у обзир и ризике који утичу на нето приходе по основу камата услед рачуноводственог третмана инструмената. Поред ригорознијих шокова каматних стопа, коришћење претпоставки неповољних тржишних кретања подразумева и процену утицаја тржишних кретања на промену бихејвиоралних претпоставки.

47. Банка је дужна да спроводи обрнуто стрес тестирање (енг. *reverse stress testing*) у циљу идентификовања:

- 1) сценарија шока каматних стопа који би имао изразито неповољан утицај на промену економске вредности капитала и нето прихода по основу камата;
- 2) слабости банке које произлазе из њених стратегија заштите од ризика и потенцијалних промена бихејвиоралних претпоставки.

Банка је дужна да при спровођењу обрнутог стрес тестирања користи већи број претпоставки, као и ригорозније претпоставке у односу на претпоставке коришћене за континуирано управљање IRRBB ризиком, при чему је дужна да нарочито размотри:

- 1) значајне промене у односима између референтних каматних стопа (базни ризик);
- 2) изненадне и значајне промене у изгледу криве приноса (паралелно и непаралелно померање);
- 3) промене кључних бихејвиоралних претпоставки;
- 4) значајне промене у тренутним тржишним и макроекономским условима;
- 5) претпоставке које се односе на кључне аспекте пословног модела и ризичног профила банке.

48. Банка је дужна да стрес тестирање IRRBB ризика, укључујући и обрнуто стрес тестирање, спроводи редовно, а најмање једном годишње. У случају повећане волатилности каматних стопа, потребно је да банка размотри спровођење учесталијег стрес тестирања IRRBB ризика.

Г л а в а IV СТАНДАРДИЗОВАНИ ПРИСТУПИ И СУПЕРВИЗОРСКИ ТЕСТ НЕТИПИЧНИХ ВРЕДНОСТИ

1. Стандардизовани приступи мерењу изложености банке IRRBB ризику

49. Банка је дужна да изложеност IRRBB ризику мери применом стандардизованог приступа, односно поједностављеног стандардизованог приступа.

50. Банка је дужна да у оквиру приступа из тачке 49. ове одлуке утврђује следеће мере IRRBB ризика:

1) меру економске вредности капитала која се израчунава дисконтовањем очекиваних новчаних токова, на основу биланса стања с претпоставком истека и

2) меру нето прихода по основу камата која се израчунава на основу пројектованих прихода од камата и расхода камата у периоду од годину дана, под претпоставком статичког биланса стања.

51. Банка је дужна да обрачунава ефекат примене:

1) шокова каматних стопа на меру економске вредности капитала применом сценарија из тачке 43. став 1. одредба под 1) ове одлуке и

2) шокова каматних стопа на меру нето прихода по основу камата, односно на нето приходе по основу камата у периоду од годину дана, применом сценарија из тачке 43. став 1. одредба под 2) ове одлуке.

52. Ближе услове и начин примене стандардизованог приступа и поједностављеног стандардизованог приступа за мерење изложености IRRBB ризику Народна банка Србије прописује упутством.

2. *Супервизорски тест нетипичних вредности*

53. Банка је дужна да применом стандардизованог приступа, односно поједностављеног стандардизованог приступа – утврђује да ли је дошло до значајног пада економске вредности капитала, као и значајног пада нето прихода по основу камата (супервизорски тест нетипичних вредности).

54. Ако је пад економске вредности капитала, обрачунат применом приступа из тачке 53. ове одлуке, већи од 15% основног капитала банке – сматра се да је дошло до значајног пада економске вредности капитала банке.

Ако је пад нето прихода по основу камата у периоду од годину дана, обрачунат применом приступа из тачке 53. ове одлуке, већи од 5% основног капитала банке – сматра се да је дошло до значајног пада нето прихода по основу камата.

55. Ако банка утврди да је дошло до значајног пада из тачке 54. став 1, односно став 2. ове одлуке – дужна је да о томе без одлагања обавести Народну банку Србије, уз навођење разлога који су довели до значајног

пада економске вредности капитала, односно нето прихода по основу камата у периоду од годину дана.

У случају из става 1. ове тачке, банка је дужна да у најкраћем року Народној банци Србије достави план активности којим се обезбеђује смањење изложености IRRBB ризику тако да се у што краћем року отклони значајни пад из тачке 54. став 1, односно став 2. ове одлуке.

Ако оцени да план активности из става 2. ове тачке није адекватан или не обезбеђује благовремено отклањање значајног пада из тачке 54. став 1, односно став 2. ове одлуке, Народна банка Србије захтеваће од банке да достави измењени план активности.

До отклањања значајног пада из тачке 54. став 1, односно став 2. ове одлуке, банка је дужна да о висини пада економске вредности капитала и пада нето прихода по основу камата извештава Народну банку Србије месечно, на обрасцима прописаним одлуком којом се уређује извештавање банака, и то са стањем последњег календарског дана претходног месеца – најкасније 20. у месецу.

Банка је дужна да Народну банку Србије без одлагања обавести о томе да је извршила план активности из става 2. ове тачке.

Ако банка не достави план активности из става 2. ове тачке, ако достави неадекватан измењени план активности или ако не поступи по достављеном плану активности у року из тог плана – Народна банка Србије може предузети мере прописане законом.

Г л а в а V

ИДЕНТИФИКОВАЊЕ, ПРОЦЕНА И ОБРАЧУН ИНТЕРНОГ КАПИТАЛНОГ ЗАХТЕВА ЗА IRRBB РИЗИК

56. Банка је дужна да IRRBB ризик укључи у процес интерне процене адекватности капитала.

57. При процени материјалне значајности IRRBB ризика, као и при израчунавању интерног капиталног захтева за овај ризик, банка је дужна да обрачуна ефекте промене каматних стопа на промену економске вредности капитала и на промену нето прихода по основу камата.

При процени материјалне значајности IRRBB ризика, односно при израчунавању интерног капиталног захтева за овај ризик, банка не сабира ефекте промене каматних стопа на промену економске вредности

капитала и ефекте промене каматних стопа на промену нето прихода по основу камата.

58. Банка је дужна да обезбеди да методологија за обрачун интерног капиталног захтева за IRRBB ризик буде усклађена са склоношћу банке ка преузимању IRRBB ризика и ризичним профилем банке у делу IRRBB ризика.

За обрачун из става 1. ове тачке банка може да користи један од стандардизованих приступа у складу са одредбама Главе IV ове одлуке или да развије интерни приступ.

59. Банка је дужна да, поред обрачуна интерног капиталног захтева за IRRBB ризик, ако процени да је овај ризик материјално значајан, у оквиру процеса интерне процене адекватности капитала спроводи и стрес тестирање, и то уз коришћење претпоставки које су ригорозније у односу на претпоставке коришћене за потребе обрачуна интерног капиталног захтева.

Г л а в а VI

ИДЕНТИФИКОВАЊЕ, ПРОЦЕНА И ПРАЋЕЊЕ CSRBB РИЗИКА

60. Банка је дужна да процењује своју изложеност CSRBB ризику у оквиру система управљања ризицима и у оквиру процеса интерне процене адекватности капитала.

61. Банка је дужна да одговарајућим унутрашњим актом који је усвојио надлежни орган управљања банком дефинише критеријуме за идентификовање инструмената осетљивих на промену кредитног распона.

Банка процењује CSRBB ризик за све инструменте осетљиве на промену кредитног распона.

62. Ако процени да је њена изложеност CSRBB ризику материјално значајна, банка је дужна да дефинише склоност и толеранцију према овом ризику и успостави свеобухватан и поуздан систем за његово идентификовање, процену и праћење који одговара природи, обиму и сложености пословања банке, њеном пословном моделу и ризичном профилу (систем управљања CSRBB ризиком).

При дефинисању склоности и толеранције према CSRBB ризику, банка је дужна да узме у обзир утицај промене кредитног распона на њене нето приходе по основу камата и на економску вредност њеног капитала.

63. Систем управљања CSRBB ризиком из тачке 62. став 1. ове одлуке сматра се свеобухватним и поузданим ако је банка:

1) усвојила и доследно примењује одговарајуће стратегије, политике и процедуре за управљање CSRBB ризиком, односно за идентификовање, мерење и ублажавање овог ризика, као и за извештавање о том ризику (при чему стратегија за управљање CSRBB ризиком може бити саставни део опште стратегије за управљање ризицима у банци);

2) успоставила одговарајућу унутрашњу организацију, односно организациону структуру с јасно утврђеном поделом послова и дужности запослених којом се спречава сукоб интереса и обезбеђује функционална и организациона одвојеност послова идентификовања, мерења, праћења и управљања CSRBB ризиком од послова преузимања овог ризика;

3) успоставила и примењује систем лимита којим се одржава одговарајући ниво изложености CSRBB ризику у складу са утврђеном склоношћу и толеранцијом банке према овом ризику;

4) успоставила одговарајући информациони систем;

5) успоставила свеобухватан и поуздан систем извештавања о овом ризику;

6) успоставила адекватан систем унутрашњих контрола над процесом управљања CSRBB ризиком.

64. При процени материјалне значајности CSRBB ризика, као и при израчунавању интерног капиталног захтева за овај ризик, банка је дужна да обрачуна ефекте промене кредитног распона на промену нето прихода по основу камата и на промену економске вредности капитала.

При процени материјалне значајности CSRBB ризика, односно при израчунавању интерног капиталног захтева за овај ризик, банка не сабира ефекте промене каматних стопа на промену нето прихода по основу камата и ефекте промене каматних стопа на промену економске вредности капитала.

65. Банка је дужна да обезбеди да методологија за обрачун интерног капиталног захтева за CSRBB ризик буде усклађена са склоношћу банке ка преузимању CSRBB ризика и ризичним профилем банке у делу CSRBB ризика.

66. Банка је дужна да поред обрачуна интерног капиталног захтева за CSRBB ризик, уколико процени да је овај ризик материјално значајан, у оквиру процеса интерне процене адекватности капитала спроводи и стрес тестирање, и то уз коришћење претпоставки које су ригорозније у односу

на претпоставке коришћене за потребе обрачуна интерног капиталног захтева.

Г л а в а VII ПРЕЛАЗНА И ЗАВРШНА ОДРЕДБА

67. Банка је дужна да тестира примену одредаба Главе IV ове одлуке како би била спремна да своје пословање у потпуности усклади с тим одредбама. О резултатима тог тестирања банка ће обавестити Народну банку Србије достављањем извештаја прописаних одлуком којом се уређује извештавање банака са стањем на дан 31. децембра 2025. године, и то најкасније 5. марта 2026. године.

68. Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењује се од 1. јануара 2026. године.

ИО НБС бр. 1
13. фебруара 2025. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Г у в е р н е р
Народне банке Србије

Др Јоргованка Табаковић, с.р.